

תישאר בקואופרציה

עופר פיינשטיין - סתוך עיתון "גלובס" 20.4.2005

טוב עושים החברים באגודות השיתופיות של תנובה בהתנגדותם להפרטה ולהנפקה

בימים אלו, בשקט תקשורתי יחסי, פועלת הנהלת תנובה להפיכת האגודה השיתופית תנובה - "תנובה שיווק" ו"תנובה תעשיות מזון" - לחברה בע"מ, לקראת הנפקתה כחברה ציבורית בבורסה. המהלך מסמל את מצבה העגום של הקואופרציה בישראל, בניגוד למגמה בעולם.

הקואופרציה בישראל, המוגדרת מבחינה משפטית כאגודה שיתופית, נחשבת בקרב קהילת העסקים כמעין דינוזאור קדמון, שיטת התאגדות מיושנת שאבד עליה הקלח. היא מזוהה יותר מכל עם ההתיישבות החקלאית, קיבוצים ומושבים, ומעלה אסוציאציות של סוציאליזם, שיתוף ועזרה הדדית. רק מעטים מודעים לכך שגופים עסקיים רבים, מוצלחים ורווחיים בישראל ובעיקר בעולם הם בעצם אגודות שיתופיות הפועלות ללא דופי בשוק התחרותי מול חברות הענק.

כך לדוגמה, 95% מהתחרות הציבורית בישראל נמצאת בידי אגודות שיתופיות ("אגד", "דן" ו"שלב", אגודה להובלת מטענים); 80% מהתוצר החקלאי יוצר בשנת 1995 על ידי אגודות שיתופיות, 71% מהייצור החקלאי הוא מתוצרת אגודות שיתופיות ו-20% מהמאפיות הן אגודות שיתופיות. אף בשוק הקמעונאי היו אגודות שיתופיות צרכניות רווחיות, כגון קואופ הריבוע הכחול וקואופ צפון, שפורקו בעקבות הליכים משפטיים שנקטו נגדן. כיום נותרה אגודה שיתופית קמעונאית אחת, קואופ ירושלים. נראה כי השוק בארץ, בניגוד לשוק העולמי, טרם גילה את היתרונות המרובים הקיימים באגודות השיתופיות בהשוואה לחברה, כמו גם הכוח העצום הקיים בידי בעל מניות

באגודה שיתופית אל מול הכוח המוגבל הקיים בידי בעל מניות בחברה. אחרת קשה להסביר את הפיכת האגודות השיתופיות לחברות. לא אהסס ואומר, שמגמה זו מתפתחת לא רק בקרב בעלי המניות באגודות השיתופיות, אלא לעיתים אף בתי המשפט הולכים אחריה ומעודדים אותה.

מעטים מודעים לכך שהקואופרציות תופסות נתח מרכזי ממכלול התאגידים השונים הקיימים בעולם. עובדה היא כי הארגון העולמי של הקואופרציות הוא הארגון האנושי הגדול ביותר בעולם אחרי הכנסיות, וחברים בו כ-780 מיליון בני אדם.

הקואופרציות הן תופעה עולמית הן מבחינת פיזורן, בהיותן קיימות בארצות מתפתחות ובארצות מתועשות כאחד (15% מהחשמל המיוצר בארצות הברית מיוצר על ידי קואופרציות), והן מבחינת האוניברסליות בהיותן קיימות כמעט בכל תחומי החיים: בנקאות, ביטוח, צרכנות, שיווק, תעופה, מחקר ופיתוח, תחבורה, קמעונאות ועוד. גופי ענק אלו מתמודדים בשוק התחרותי ונהנים מיתרונות שאין לחברות הפרטיות או הציבוריות.

כאשר בוחנים את הקואופרציות, המספרים לעיתים אינם נתפסים. כך למשל, יותר מ-100 מיליון בני אדם ברחבי העולם עובדים במוסדות קואופרטיביים; המחזור העסקי של עשרת הקואופרטיבים הגדולים בתחום הביטוח לבדו עולה על 420 מיליון דולר בשנה; והמחזור העסקי של כלל הקואופרציות בעולם עולה על 10 טריליון דולר בשנה. ייחודיות האגודה השיתופית, ויתרונותיה לעומת החברה, באים לידי ביטוי במישורים שונים. ההבדלים בין שני סוגי התאגידים הם הבדלים המעלים שיקולים שונים בניהול העסקים: כל חבר דירקטור - מתן האפשרות לכל חבר להשתתף בהנהלת האגודה, מאחר שלכל חבר קול אחד בלבד! ועד האגודה, המקביל לדירקטוריון, נבחר בבחירות בידי בעלי

המניות (החברים), בניגוד לחברה שבה מתמנה הדירקטוריון על ידי האסיפה הכללית בהתאם ליחסי הכוחות שבה. באגודה יש ייצוג של כל הדעות של חברה.

- **לטובת החברים** - הכוונת פעילות האגודה במישור לטובת חברה, בניגוד לחברה שבה המבחן העיקרי הוא שווי המניה.
- **סכנת השתלטות** - מניעת אפשרות של השתלטות על האגודה, בידי קבוצת הון או הנהלה, לאור מבנה ההון.
- **שליטה במניות** - מניעת אפשרות "משחק" במניות על ידי יצירת סוגי מניות שונים, זכויות שונות למניות שונות וכו'.
- **פיקוח על הרשם** - החבר באגודה השיתופית יכול להסתמך על רשם האגודות השיתופיות, שבניגוד לרשם החברות בעל הסמכויות הפורמליות בעיקרון, הוא נהנה מסמכות קונסטיטוטיוביה, שיפוטית (או מעין שיפוטית), פיקוחית ודקלרטיבית.
- **רשת עולמית** - שיתוף פעולה בין קואופרציות בעולם, שהגדולות שבהן חברות בארגון הקואופרציה העולמית ICA, הפועל להידוק הקשרים בין מיליוני חבריו.

טוב עושים החברים באגודות השיתופיות של תנובה, בהתנגדותם למהלכי הפרטת האגודה והנפקתה. הנפקה זו אמנם תגייס כסף רב לתאגיד אך ספק אם תועיל לחברים עצמם. מן הראוי כי הנהלת תנובה תזכור, כי זו אגודה שיתופית שנוסדה במטרה מפורשת לשרת את חברה, בדרך בה בחרו (מכסות חלב וכו'). גיוס הון המציבור לא בהכרח עולה בקנה אחד עם מטרה זו. צאו ולמדו מקואופרציות רבות ומוצלחות בעולם, כיצד ניתן לנהל עסקים, להיות מובילי שוק, להגיע לתשואות שיא, והכל תוך שמירה על עקרונות הקואופרציה וניצולם דווקא להתפתחות העסק. ■

עו"ד פיינשטיין מתמחה במשפט מסחרי ובאגודות שיתופיות